

M. Dewilde, J. Heus

EEN LAAT-MIDDELEEUWS SITE MET WALGRACHT TE KOEKELARE

In augustus 1981 werd door de groepering, de "Spanhiers", uit Koekelare een proefopgraving gedaan op een terrein, gelegen aan de Brugse Heirweg (Lambert coördinaten : 197.85 / 51.00). Aanleiding hiertoe was de overvloedige vondst van laat- en post-middeleeuws aardewerk bij het uitdiepen van een perceelsgracht.

Geomorfologisch behoort Koekelare tot de Vlaamse Zandstreek. Het zanddek werd afgezet in de Kwartaire periode tijdens de IJstijden. Het grondwater bevindt zich in deze streek op geringe diepte. Het site is gelegen aan de Brugse Heirweg (gehucht *Pottebezem*). In dit vochtig gebied kronkelt een wirwar van afwateringsgrachten, waarvan de Vijvermeersbeek en de Westbeek het site – gelegen tussen 12 en 13 m O.P. – omringen. Noch de kaart van graaf de Ferraris, noch de P.C. Poppkaart geven enig spoor van omwallingen op de aangegeven plaats. Ook uit de perceelsindeling valt niets af te leiden. Op de Poppkaart staan wel een vijftal gebouwen aangeduid.

In de weide tussen de Brugse Heirweg en het woonhuis werd een proefsleuf (4,5 bij 1,5 m) uitgezet, haaks op de perceelsgracht, waaruit zoveel schervenmateriaal was opgediept. Onder de bouwvoor werd donker bruingrijs humeus zand aangetroffen tot ± 45 cm onder het maaiveld (A); daaronder een ijzeraanrijkingshorizont met donker roodbruin, min of meer los zand tot ± 60 cm onder het maaiveld (B); de moederbodem tenslotte bestaat er uit bleekgeel los zand met roestsporen (C). Dit profiel werd door twee grachten doorsneden (fig. 89). De eerste gracht, doorheen de ijzeraanrijkingshorizont in het moedermateriaal uitgegraven, had een stomp V-vormig profiel, was $\pm 1,2$ m diep en misschien tot 2 m breed. In deze gracht werden geen archaeologica aangetroffen. De gracht slibde dicht met zeer zwart, humeus zand met veel roestsporen (D). Ernaast en gedeeltelijk erdoor werd een nieuwe gracht gegraven, waarvan de onderkant verticaal in het moedermateriaal is uitgegraven. Op de bodem van de gracht vonden we een dik pakket laat-middeleeuws aardewerk. Ook deze gracht slibde dicht, maar de vulling is veel lichter van kleur dan de vorige (E). De gracht was 1,45 m diep en meer dan 3 m breed.

Vooraf het profielverloop van de jongste gracht stemt zeer goed overeen met de bevindingen die recent in de kuststreek werden gedaan. Zowel in het polder- en zandleemgebied ten westen van Koekelare (F. VERHAEGHE, *Moated sites in Flanders, features and significance*, in T.J. HOEKSTRA-e.a. (eds.), *Liber Castellorum*, Zutphen, 1981, 98-121.), als in het poldergebied ten noorden van Brugge (J. DE MEULEMEESTER, *De Cathemnote te Dudzele*,

Fig. 89. Doorsnede door de grachten; legende verklaard in de tekst.

in *Varia I, Arch. Belg.* 232, 1980, 5-18.) werd vastgesteld dat het centrale deel van de grachten rond middeleeuwse en vooral laat-middeleeuwse sites, dieper werd uitgegraven en een vlak bodemverloop had. Dit is in mindere mate het geval voor de oudste gracht, maar is duidelijk wat de jongste betreft. Ook de heraanleg en het oversnijden van de grachten is te vergelijken met de grachtevolutie in Dudzele.

De jongste gracht slibde dicht, toen de bewoners het site verlieten. Het terrein werd totaal anders geordend, toen nieuwe bewoners het later in gebruik namen.

Bij de datering van het aardewerk, dat in de jongste gracht gevonden werd, waren drie criteria richtinggevend (fig. 90-91). Het steengoed, hoewel gering in aantal, geeft een eerste hint. Heel wat stukken reducerend en oxiderend gebakken aardewerk kunnen vergeleken worden met materiaal uit Aardenburg (J.A. TRIMPE BURGER, *Ceramik uit de bloeitijd van Aardenburg* (13^e en 14^e eeuw), *Berichten R.O.B.* 12 - 13, 1962 - 1963, 495-548.). Het onderzoek voor het kustgebied over hetzelfde aardewerk uitgevoerd (F. VERHAEGHE, *Medieval pottery production in coastal Flanders*, in P. DAVEY & R. HODGES (eds.), *Ceramics and Trade*, Sheffield, 1983, 63-85.) vormt de bevestiging en tevens aanvulling van deze bevindingen.

In de aanwezigheid van hoogversierd aardewerk tenslotte, dat eveneens volgens F. Verhaeghe tussen 1250 en 1350 moet gedateerd worden, ligt een derde dateringscriterium.

Eerst nemen we het reducerend gebakken aardewerk onder de loupe. Voor de kogelpotten (1 - 43) verwijzen we naar Aardenburg/B22 (XIVA), B24 en B27 (midden XIVe eeuw of iets vroeger). Eén van de kogelpotten (43) heeft een gelobde rand. Voor de melkteilen (44 - 53) vinden we vergelijkingsmateriaal in Lampernisse, dat daar wordt gedateerd van 1300 tot 1375.

In analogie met gelijkaardige vondsten in Lampernisse wordt voor de kommen (54 - 55) een datering vooropgezet van 1300 tot 1375. De kookpotten met geknikte wand (56 - 61) worden in Raversijde van 1250 tot 1375 (?) geplaatst.

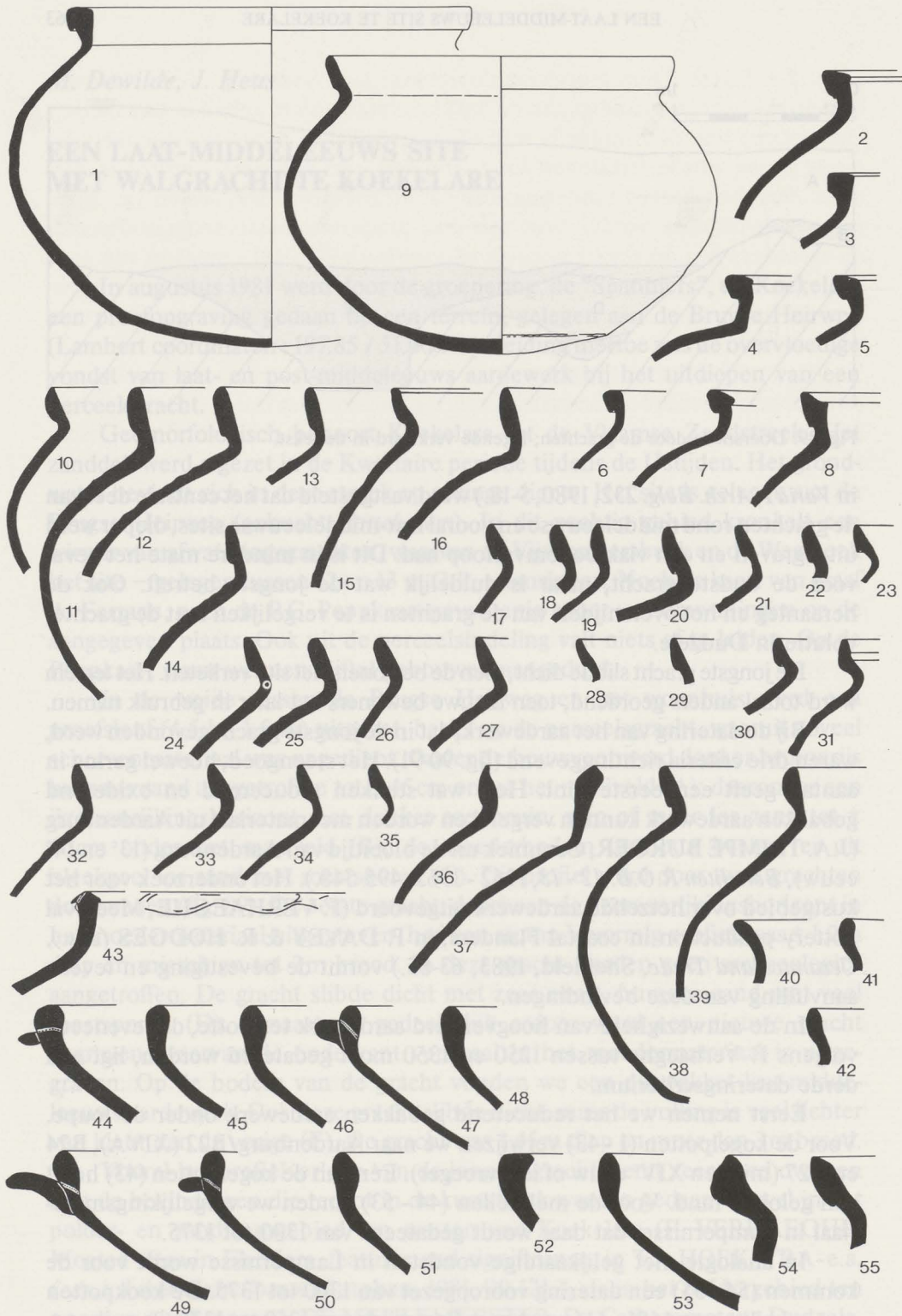

Fig. 90. Reducerend gebakken aardewerk (1-55). S. 1/3.

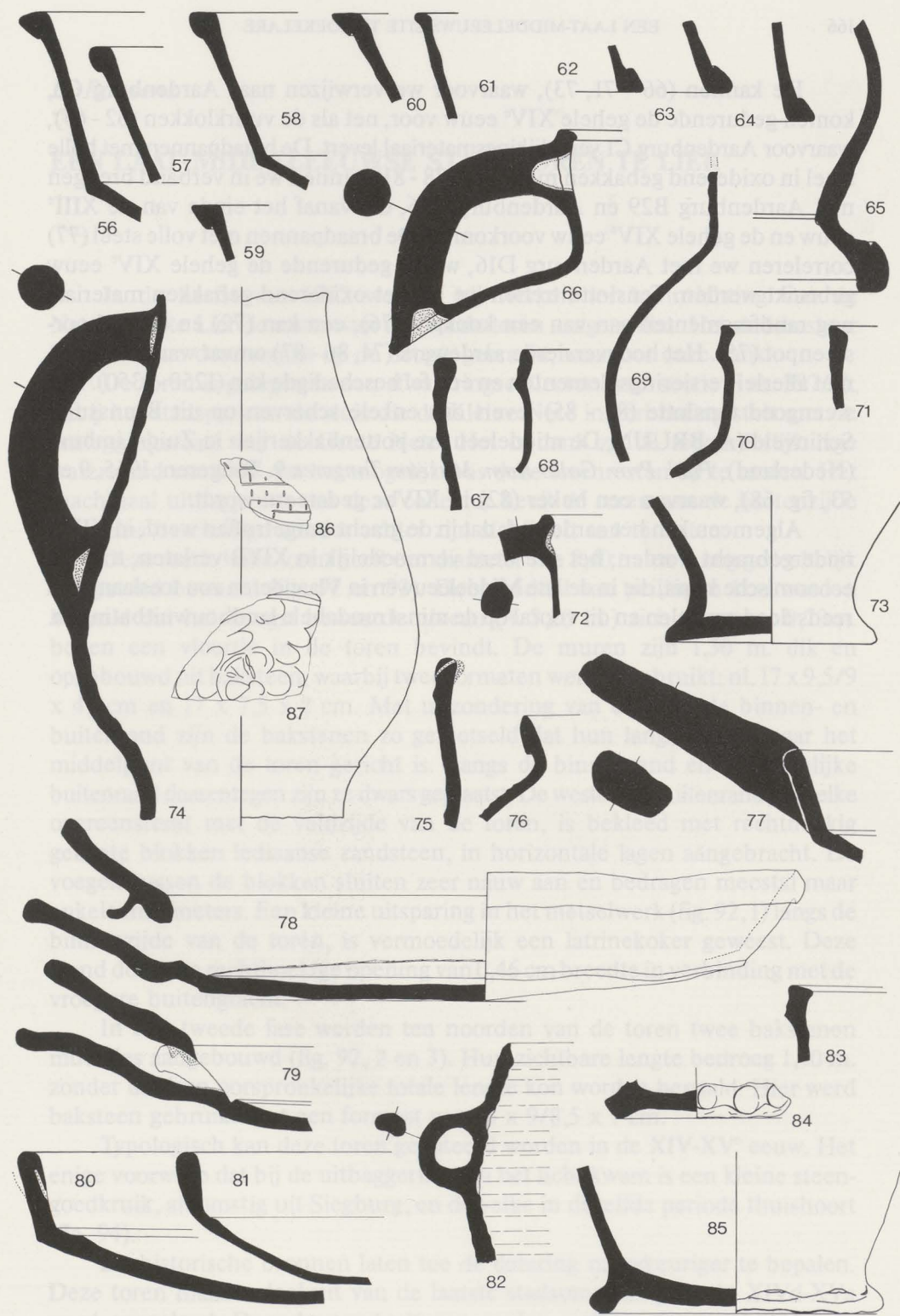

Fig. 91. Reducierend gebakken aardewerk (56-71, 73); oxyderend gebakken aardewerk (72, 74-81, 86-87); steengoed (82-85). S.1/3.

De kannen (66 - 71, 73), waarvoor we verwijzen naar Aardenburg C2, komen gedurende de gehele XIVe eeuw voor, net als de vuurklokken (62 - 65), waarvoor Aardenburg C1 vergelijkingsmateriaal levert. De braadpannen met holle steel in oxiderend gebakken materiaal (78 - 81) kunnen we in verband brengen met Aardenburg B29 en Aardenburg D16, die vanaf het einde van de XIIIe eeuw en de gehele XIVe eeuw voorkomen. De braadpannen met volle steel (77) correleren we met Aardenburg D16, welke gedurende de gehele XIVe eeuw gebruikt werden. Tenslotte treffen we bij het oxiderend gebakken materiaal nog randfragmenten aan van een kookpot (76), een kan (72) en een schoorsteenpot (75). Het hoogversierde aardewerk (74, 86 - 87) omvat wandscherven met allerlei versieringselementen en een fel beschadigde kan (1250 - 1350). Het steengoed tenslotte (82 - 85) levert ons enkele scherven op uit Brunssum-Schinveld (A. BRUIJN, *De middeleeuwse pottenbakkerijen in Zuid-Limburg (Nederland)*, *Publ. Prov. Gallo-Rom. Museum Tongeren* 9, Tongeren, 1965, 9 en 53, fig. 68), waarvan een beker (82) in XIV^{bc} gedateerd wordt.

Algemeen kan het aardewerk dat in de gracht aangetroffen werd, in XIVA ondergebracht worden; het site werd vermoedelijk in XIVB verlaten, toen de economische crisis, die in de late Middeleeuwen in Vlaanderen zou toeslaan, zich reeds deed gevoelen en dit vooral op de minst rendabele landbouwuitbatingen.